

КОРИСТЕНИ МЕТОДИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА ЕТНОМУЗИКОЛОГОТ БОРИВОЈЕ ЏИМРЕВСКИ

Оливер Настовски
Независен истражувач, Скопје
Датум на прием: 31.07.2022 г.

Апстракт: Научното теренско истражување претставува процес на планско и систематско истражување за да се дојде до: нови сознанија, емпириски материјал, нови вистини, факти или теории. Етномузикологот Боривоје Џимревски, како истражувач, во неговата богата и долга кариера, остави голем број аудиовизуелни материјали, кои може да се искористат за да се направи анализа со какви методи се служел при истражувањата. Покрај 191 магнетофонска лента што се наоѓа во Архивот на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје, за користените методи можеме да осознаеме и од неговите научни трудови, кои се базирани врз неговите теренски материјали.

Тука ќе ги издвојам неговите 22 статии, кои се наоѓаат во списанијата на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје и неговите четири книги. Творечката преокупација и теренските истражувања биле насочени кон минатото, кон изворниот музички инструментариум и инструменталната музика, како и кон тогашните актуелни состојби поврзани со народните инструменти.

Покрај дескриптивниот метод, кој најчесто го применувал во своите истражувања, се служел и со: визуелниот метод, историскиот метод, компаративниот метод и др.

Клучни зборови: етномузикологија, етноорганологија, методи, дескрипција, историски метод, компаративен метод

Вовед

Во овој труд ќе бидат образложени научните методи што ги користел етномузикологот Боривоје Џимревски во своите истражувања. Придонесот што го има Џимревски за развојот на македонската музичка фолклористика е огромен, ако се имаат предвид неговите компетенции што ги стекнува преку неуморното присуство на терен, а потоа и преку обработувањето и класифицирањето на собраниот материјал од теренските истражувања.

Како главни информации за овој труд ќе ни послужат оние од списанието „Македонски фолклор“ бр. 70 во издание на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“, кое е посветено токму на животот и на делото на Боривоје Џимревски. Исто така, од корист беа и неговите издадени четири книги што се од огромно значење за етноорганологијата.

Кратка биографија

Боривоје Цимревски е роден на 27.04.1940 г., во Куманово. Средното музичко училиште го завршува во Скопје, а високото образование го продолжува во Белград на музичката академија на Одделот за етномузикологија, каде што дипломирал во 1967 г. Веднаш по завршувањето на факултетот од 1968 до 1974 г., се вработил како музички соработник во редакцијата на народна музика во Радио Скопје. Во 1974 г., Цимревски почнал да работи во Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ во Скопје, каде што главната цел му била да истражува за инструменталната народна музика и за народните инструменти, а во јули 2005 година, по тридецениска плодна и богата научна кариера, заминал во пензија. Неговата творечка преокупација и теренските истражувања биле насочени кон минатото, кон изворниот музички инструментариум и инструменталната музика, како и кон тогашните актуелни состојби поврзани со народните инструменти. Триесетгодишното теренско и стручно искуство во спомнатиот институт, му овозможило одлични услови за да се усовршува во оваа ретка научноистражувачка област, од каде што произлегуваат многубројни научни трудови. Исто така, е важно да се истакне дека како истражувач на народните музички инструменти и инструменталната музика, бил учесник на многубројни конференции и симпозиуми во Македонија и во странство, а бил вклучен и во домашни и во меѓународни научноистражувачки проекти.

Од исклучително значење се и неговите комплексни теренски истражувања, што резултирале со создавање на огромен и разнообразен аудиовизуелен фонд. Важно е да се истакне дека како истражувач, тој регистрирал преку 3500 инструментални народни мелодии, со што, во Архивот на Институтот за фолклор депонирал драгоцен емпириски материјал од областа на народната инструментална музика, од сите краеве во Македонија. Тој материјал претставува редок и автентичен извор за понатамошни научни истражувања (Кузман 2015: 9). Сите овие истражувања ги произнесува во бројните публикации и книги, кои ги објавува во текот на својот живот.

Според увидот што беше направен во Архивот на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје, Цимревски има снимено 191 магнетофонска лента. Лентите содржат инструментални мелодии и песни од цела Македонија (Величковска 2015: 5). Исто така, има оставено богат архивски материјал и во Архивот на МРТВ (Радио Скопје), како и во документарни филмови, каде што бил директен учесник. Како стручно лице од етномузиколошката и од

етноорганолошката област, бил ангажиран во разни општествени, културни манифестации, фестивали, смотри, натпреварувања, советувања и др., преку коишто ги пренесувал своите стручно-научни сознанија на стручната и на научната јавност.

На 20.03.1992 година, Боровоје Џимревски го одбрал својот докторски труд, со наслов: „Гајдата во Македонија, инструмент – инструменталист – музика“, под менторство на проф. д-р Драгослав Девик од Белград, на Факултетот за музичка уметност во Скопје, со што се стекнал со академската титула *доктор на музиколошкие науки* од областа на етномузикологијата (Кузман 2015: 10).

Зад себе оставил богат и огромен музичко-фолклорен теренски материјал, бројни публикации и четири книги, во коишто обработува проблеми поврзани со музиката и со музичките инструменти во руралните и во градските средини во Македонија (Ангелов 2015: 13).

Научните методи употребени при истражувањата на д-р Боровоје Џимревски

Во достапните пишувани материјали, каде што се зборува за Боровоје Џимревски, како и во неговата научноистражувачка дејност од минатото до денес, може да се забележи дека не е посочено кои методи и техники ги употребувал тој во неговите теренски истражувања. Затоа, ќе се повикаме на податоците од неговите објавени статии и трудови, како и на податоците што се наоѓаат во списанието *Македонски фолклор*, кое го издава Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје, односно, институцијата во која Џимревски работел до своето пензионирање. Оттаму може да се заклучи дека Џимревски ги користел следните методи: дескриптивен метод, визуелен метод, историски метод, компаративен метод, функционален метод и други.

Кога станува збор за дескриптивниот метод, сите негови пишувани материјали го потврдуваат тоа. Неговите издадени четири книги се базирани на неговите теренски истражувања. Во една од неговите статии тој забележува дека сето она што е регистрирано претходно за состојбата со инструменталната народна музика и со музичките инструменти во СР Македонија и СФР Југославија, претставува дескрипција, но дека во минатото тоа било многу малку (Џимревски 1986: 177).

Како огромна заслуга за регистрирањето на народните музички инструменти, ја нагласува работата на етномузикологот Курт Сакс, којшто, во соработка со етномузикологот Ерих Хорнбостел, го објавува делото „Real-Lexikon Der Musikinstrumente“ правејќи ја систематизацијата на музичките инструменти што се базира на

современите научни принципи. Со ова се потврдува дека дескриптивниот метод е еден од најкористените методи кај Цимревски.

Понатаму, Цимревски укажува на придонесот на овие етномузиколози за развојот на *компаративната етномузикологија*, забележувајќи дека етномузиколозите од XIX век, во однос на истражувањето на народните музички инструменти, биле иницирани од два аспекти: првиот аспект бил насочен кон тоа да се соберат што повеќе музички инструменти и да се направи дескрипција, со што ќе се даде поголемо значење на физичките карактеристики на инструментот (визуелен метод), односно на материјалот од којшто е изработен, неговата форма, димензијата, апликатурата и др.; вториот аспект ги надополнува физичките карактеристики со секојдневното битово суштествување на инструментот, разгледувајќи го од митолошко-историски, религиозен и социолошки аспект, со што му дава една поширока и подлабока димензија на музичкиот инструмент. Визуелниот метод се забележува и во неговите трудови, каде што преку: фотографии, скици и мелограми, се потврдува неговата темелност во истражувањата.

Цимревски во своите истражувања го користел и историскиот метод и тоа во една од своите статии, каде што пишува за инструменталната народна музика и за народните музички инструменти на Балканските простори и во Југославија како дел од Балканскиот Полуостров. Давајќи информации за да ни укаже на почетните интереси за органологијата, како научна дисциплина во тогашна Југославија, тој забележува дека оваа дисциплина се развива меѓу двете светски војни (Фрањо Кухач, Пајо Коларик, Божидар Широла и др.) (Ангелов 2015: 17). Југославија, како и поширокиот балкански простор, изобилува со многу богат и архаичен народен музички инструментариум, кој и денес, во смален обем е присутен во музичката култура на народот. За жал, доколку денешниот научен интерес не упати во минатото на оваа многу жива и богата традиција, ќе се соочиме со отсуство на автентични пишувани документи, со што, на инструменталната народна музика, би ѝ било овозможено континуирано научно опсервирање во нејзиниот развој или пад (Цимревски 1986: 177).

Ако сакаме да направиме едно продлабочено истражување поврзано со: егзистирањето, употребата и изработувањето на музичките инструменти, од драгоцено значење ќе ни бидат сите претходни истражувања, кои ќе ни овозможат да се примени историскиот и компаративниот метод, за да се дојде до заклучок за денешната состојба.

Џимревски го користи компаративниот метод во неколку сегменти. Тој прави компарација на инструментите, како се користеле во периодот кога истражувал Александар Линин и како се користеле кога Џимревски ги правел своите истражувања. На пример, ако во минатото, овчарите свиреле на шупелка, денес може да се забележи дека на шупелка свират и културно-уметничките друштва на разните фестивали, а со тоа, се менува и некогашната функција на свирењето.

Научните трудови на д-р Боровоје Џимревски

За време на неговата богата и плодна научна кариера, меѓу другото, Џимревски има објавено четири книги: *Чалгискајќа традиција во Македонија* (1985); *Гајдајќа во Македонија: инструмент – инструменталист – музика* (1996); *Шупелкајќа во Македонија* (2000); *Градска инструментална музичка традиција во Македонија [1900 – 1941]* (2005); 22 статии, каде што, освен етномузиколошки, се опфатени и етноорганолошки аспекти и каде што се спомнува и начинот на изработка на народните музички инструменти; и стручни трудови, во кои инструменталната народна музика и народните музички инструменти ги опсервира од повеќе аспекти.

Од целата негова библиографија може да се забележи дека, покрај музиколошкиот, односно ергономскиот, акустичкиот и другите музиколошки аспекти, како и културно-историскиот, етнологскиот, културно-антрополошкиот, социокултуролошкиот аспект, тој, во извесни сегменти, при своите истражувања, го засега и музичко-терапевтскиот аспект на народната музика (Кузман 2015: 9).

ЛИТЕРАТУРА

Ангелов, Г. 2015. „Д-р Боровоје Џимревски – музички фолклорист, теренски истражувач и еден од пионерите на македонската етноорганологија“. *Македонски фолклор*, год. XXXVII, бр. 70. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 13–20.

Величковска, Р. и К. Петровска-Кузманова. 2015. „Предговор“. *Македонски фолклор*, год. XXXVII, бр. 70. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 5–6.

Кузман, А. 2015. „Етномузикологот Боровоје Џимревски како инспирација за младите генерации во продолжувањето на музичката фолклорна традиција“. *Македонски фолклор*, год. XXXVII, бр. 70. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 9–12.

Џимревски, Б. 1986. „Некои методолошки аспекти во истражувањето на народните музички инструменти и инструменталната народна музика“. *Македонски фолклор*, год. XIX, бр. 37. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“, 177–181.

USED METHODS IN THE RESEARCHES OF BORIVOJE DJIMREVSKI

Oliver Nastovski

Independent Reseearcher, Skopje

Summary

The ethnomusicologist Borivoje Djimrevski, in his long fruitful career, left a rich musical material that we can scientifically apply to the fields of ethnoorganology, ethnology and ethnochoreology. In his work in the years he spent as a researcher, he applied methods from which we learn the parallels he made with the data he sorted. The aim of this paper was to present the methods he used in his research: the descriptive, visual, historical, comparative and functional method. We define research as a systematic search for facts from which we can extract scientific knowledge about the principles and laws used. There are still 191 remaining audio recordings that need to be processed in detail and listened to in the years to come, starting from the first recordings that the “Marko Cepenkov” Institute of Folklore in Skopje possesses, from 1975 up to the last of his field audio and video materials – all of which we can find and study in the Archive.

Borivoje Djimrevski participated in many external projects for which we have living examples that testify of his work. From his colleagues, i.e. my professors – we learn that during the field research they did together, Djimrevski was a tireless researcher who demanded from his interlocutors all of the details that they can give him about the folk musical instruments and the instrumental music played on them. All of this is found in the materials from his field observations. His research fuels my aspiration to delve deeper into his explorations, with a desire to deepen his initial mission of promoting instrumental folk music and musical folk instruments. It also leaves room to express deep respect for his persona and his scientific work, which represents a significant starting point and inspiration for further research in most areas of ethnomusicology, ethnoorganology, ethnology, ethnochoreology and folkloristics.